Mozaikok az Árpád-kori Magyarország történetéből

A Szt. László-herma (Győr)

|

fejereklyetartó

?

10.A | 2026. nov. 6.

1. Mo. a 11. század derekán – *néhány esemény*

a) Vata vezette pogánylázadás (1046) – **?**

egyik (társadalmi) oka: a szabadok lesüllyedése az új társadalmi rendben

b) I. András (1046–60)

– 1046 leverése

– 1055, Tihany – **?**

58 közszó,

kb. 30 rag, képző

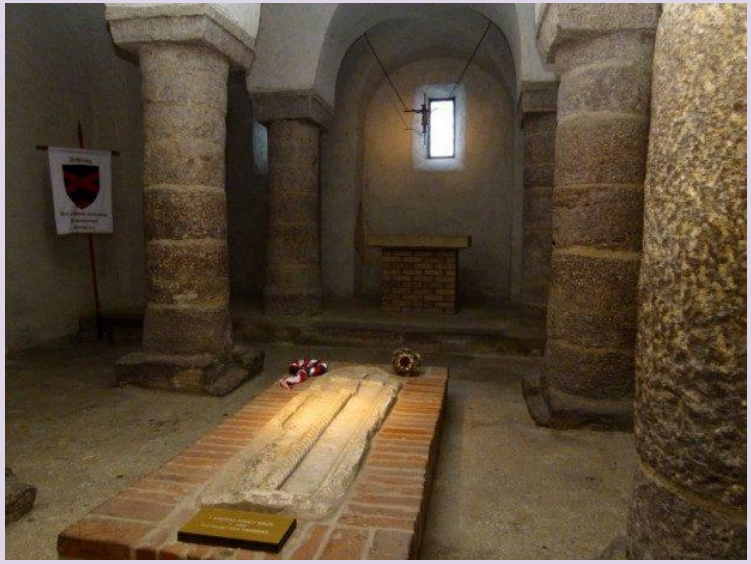

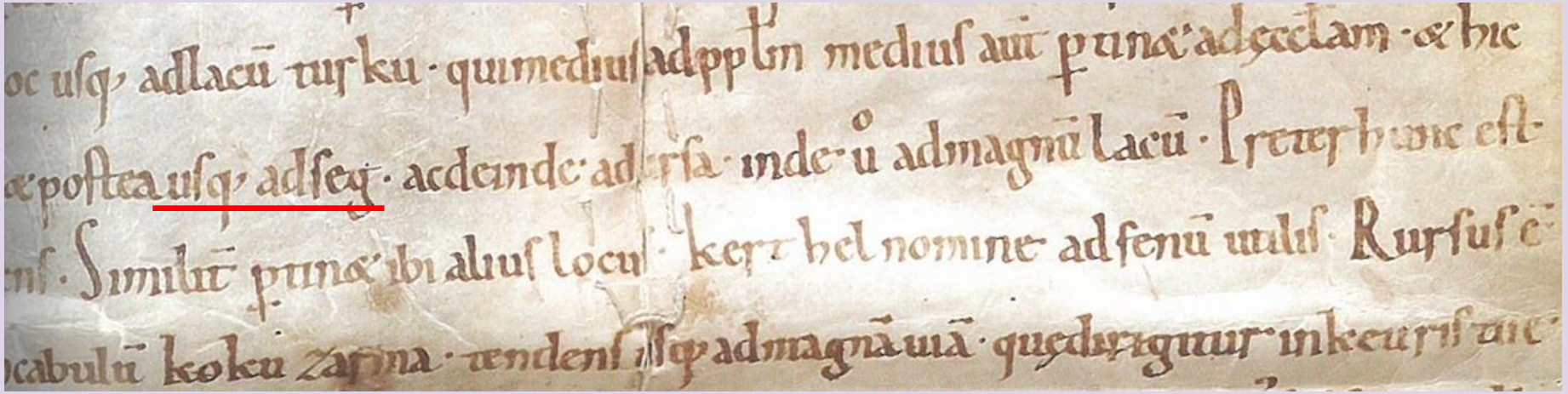

2. Szent László (1077–1095) – a keresztény magyar állam megszilárdulása

a) külp. – betörő kunokkal, besenyőkkel harcol (1068, Kerlés)

→ legendák = freskóciklusok

Székelyderzs, unitárius templom

A Szent László-legendák utolsó képe általában a Megpihenés

– 1091: Ho. elf.

Ho. 1918-ig Mo. társországa

b) belpolitikája

- 1083 – **?**
- törvényei – TK 134. o.
  - magántul. védelme
  - vándormozgalom korlátozása
  - pogányság tilos

egymást követő ♛-ok
birtokadományai
↓
a földek magántulajdonná válnak
↓
függés elől menekülő,
lecsúszó szabadok
↓
vándorlás a peremterületek felé

TK 133/1.

3. Könyves Kálmán (1095–1116)

- püspöknek szánták
  → zsolozsmás*könyv*
- művelt
- külseje: előnytelen (?)
- törvényei – TK 135. o.
  – magántul. védelme
  – letelepítés
  – Ø pogányság, boszorkányság – **?**

Schickedanz Albert – Zala György: Millenniumi emlékmű

←

(ez a relief Antal Károly műve Zala György eredetije – Dalmácia meghódítása – helyett)

?

12. sz. közepe

– trónviszályok

– Mo. ↔ orosz fejedelemségek
(Halics miatt)
↔ Velence (Dalm. miatt)
↔ Bizánc → itt nevelkedik III. B.

4. III. Béla (1172–1196)

a) kancellária = oklevéladó hivatal
kancellár = eszt. érsek

b) Eszt. – építkezések – **stílusuk?**

c) hospes – **?**

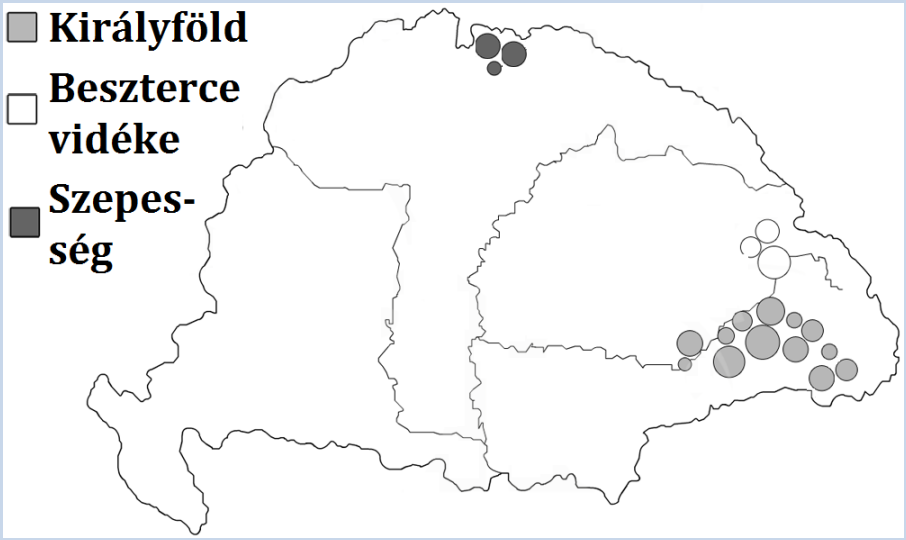

hospes = …

föld
szabad költ. jog
kedvezőbb adók

pl. szászok – D-Erdély, majd Szepesség
latinok (itáliai, fr.) – Eszt., Sz.fehérvár

d) jövedelemkimutatás – TK 137/10.

• regálé = kir. felségjogon szedett jövedelem
  – kamarahaszna = évi kötelező pénzváltás (azaz ~rontás)
  – urbura = bányabér: Au 1/10-e, Ag 1/8-a
  – nemesfém- és sóbányászat
    — || — kereskedelem
    } joga
  – vámok – p. harmincadvám = külkeresk. (3,33%)

fejlődik
eddig meghatározó

• dominális = kir. birtokból származó
  – 72 vm. jövedelme (2/3 – 1/3 !)
  – erdélyi szászok

e) két fia – **?**

f) temetkezése: Sz.fehérvár
az egyetlen ránk maradt
középkori magyar királyi sír

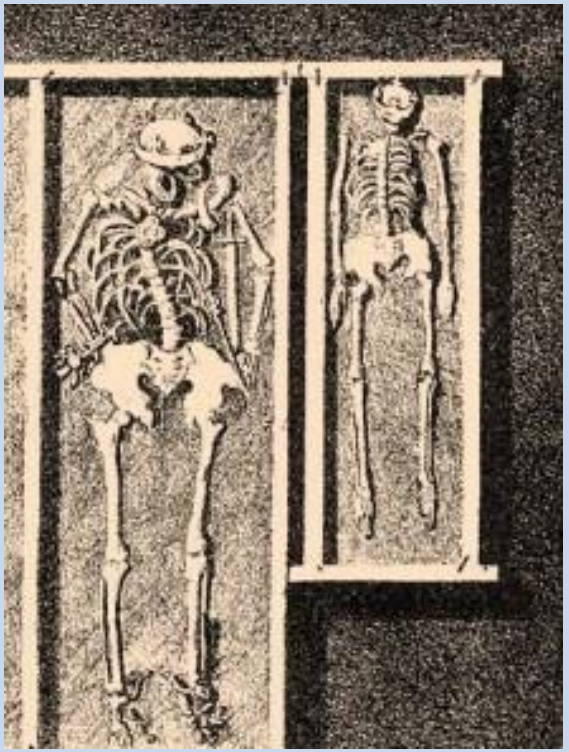

III. Béla és Châtillon Anna királyné csontjai 1848-as megtalálásuk-kor és másolatuk egy 2017. évi kiállításon

III. Béla és felesége maradványait 1898-ban a budai Mátyás-templomban temették újra.

Sírmellékleteik: MNM

?

5. II. András

a) „új berendezkedés” – **?**

- mértéktelen birtokadományok híveinek / idegeneknek – **?**

b) elégedetlenség

- bárók → 1213 – **?**
  Katona J., Erkel F. – **?**

c) az Aranybulla – TK 138. o.
└ szó jelentése?

Gertrudis – sírja a pilisszentkereszti ciszterci monostorban (volt)

II. András arany függőpecsétje

- Ø egész ispánság elajánd.
- idegen birtokszerzésének tilalma
- szerviensek – **?**
  → későbbi nemesek
  → jogaik – **?**

Zsoldos Attila Aranybulla-értelmezése (2011)

1222: nem a ♛ addigi politikájának a tagadása,
nem a II. Andrásra kényszerített követelések összefoglalása,
éppen ellenkezőleg: II. András addig követett politikájának összegzése

II. A. fő célja: semlegesíteni az Imre-párti főúri ellenzéki csoportot, köztük a megyésispánokat
└ az ő mozgásterület akarja csökkenteni a ♛

II. A.
→ a birtokadományokkal nemcsak híveket akar szerezni,
→ hanem elsorvasztani a várszervezetek birtokalapját
→ a megyék fegyverbe szólítható szabad birtokosainak kivétele az ispánok parancsnoksága alól = *királyi szerviensek*
(nem kerültek szembe a ♛-lyal; nem rájuk mint független kisbirtokosokra támaszkodva kényszerítették ki az Aranybullát az Imre-párti főurak, mivel e királyi szerviensek nem is léteztek korábban)

az *ellenállási záradék* a középkorban soha nem volt hivatkozási alap a királyi hatalom ellen fellépők számára; először: 1604–1606 – ?

II. András Képes Krónika egyik iniciáléjában

formálódnak a sarkalatos nemesi jogok:

1. személyes szabadság
2. királyi bíróság alá tartozás
3. adómentesség
4. ellenállási jog

- 31. (utolsó) §: ius resistendi – !
  1687. évi országgyűlés eltörli

- nemesek szabad végrendelkezése – meddig?
  1351 – !

- a magyar rendi szerveződés első állomása
  ≈ 1215, MCL – !

[– mo.-i rendiség virágkora: 15–16. sz.
főpapok, főurak = bárók, köznemesek, városok rendje]